

Skabelsens tempel

Templer i oldtidens Mellemøsten fungerede som miniaturemodeller af kosmos. Samme symbolik finder vi i Gammel Testamente, hvor skaberværket bliver beskrevet som Guds kosmiske tempel med himmelen som trone og jorden som fodskammel.

Jens Bruun Kofoed, professor ved Dansk Bibel-Institut, jbk@dbi.edu

I år 70 e.Kr. ødelagde romerske legionærer under kommando af den senere kejser Titus det jødiske tempel i Jerusalem. Og da den jødiske historieskriver Josefus efter ødelæggelsen skulle forklare symbolikken i det ikke længere eksisterende tempel for sine romerske læsere, skrev han blandt andet, at når forhængen i templet var "et babylonisk vævearbejde med brogede mønstre i blå farver, også af skarlagensrødt og purpurfarvet lærred, udført med en helt vidunderlig kunst," så var denne sammensætning af farver og materialer ikke tilfældigt valgt, men "skulle symbolisere verdensaltet."

En sådan forståelse af sammenhængen mellem skaberværket og templet levede videre i den jødiske tradition, også efter at templet blev ødelagt. Med ganske god grund. For som vi skal se, findes der nemlig en sådan forbindelse i bibelteksten selv. Det gælder især mellem skabelsesberetningen i Første Mosebog og beretningerne om konstruktionen af israelitternes mobile telthelligdom og Salomos tempel.

På samme måde som skabelsesberetningen afsluttes i Første Mosebog kapitel 2, vers 1-2 med "[s]åledes blev himlen og jorden og hele himlens hær fuldendt" og "[p]å den syvende dag var Gud færdig med det arbejde, han havde udført, og på den sy-

vende dag hvilede han efter alt det arbejde, han havde udført," sådan afsluttes også beretningen om konstruktionen af tabernaklet i Anden Mosebog kapitel 39, vers 32 og kapitel 40, vers 33, hvor det hedder, at "[s]ådan

blev hele arbejdet på Åbenbaringsteltets bolig fuldført" og "[s]ådan fuldførte Moses arbejdet." Desuden er der også en række nærmest identiske sproglige formuleringer:

Skabelsen af kosmos

♦ Gud så alt, hvad han havde skabt, og han så, hvor godt det var. Så blev det aften, og det blev morgen, den sjette dag (Kapitel 1, vers 31).

♦ Således blev himlen og jorden og hele himlens hær fuldendt (Kapitel 2, vers 1).

♦ På den syvende dag var Gud færdig med det arbejde, han havde udført, og på den syvende dag hvilede han efter alt det arbejde, han havde udført (Kapitel 2, vers 2).

♦ Gud velsignede den syvende dag og helligede den, for på den dag hvilede han efter alt det arbejde, han havde udført, da han skabte (Kapitel 2, vers 3).

Konstruktionen af tabernaklet

♦ Moses tog hele arbejdet i øjesyn; han så, at de havde gjort det, sådan som Herren havde befale (Kapitel 39, vers 43).

♦ Sådan blev hele arbejdet på Åbenbaringsteltets bolig fuldført, og israelitterne gjorde, ganske som Herren havde befale Moses (Kapitel 39, vers 32).

♦ Så rejste han forgården hele vejen rundt om boligen og alteret og hængte forhængen for portåbningen til forgården. Sådan fuldførte Moses arbejdet (Kapitel 40, vers 33).

♦ Moses tog hele arbejdet i øjesyn; han så, at de havde gjort det sådan, som Herren havde befale. Og Moses velsignede dem (Kapitel 39, vers 43).

Som Guds "væsens udtrykte billede" viser Jesus os, hvad menneskets gudbilledlighed oprindeligt betød.

Syvtallet

Selv en meget overfladisk læsning af skabelsesberetningen afslører, at den er bevidst bygget op over syvtallet. Gud arbejdede i seks dage og holdt sabbat på den syvende. Første vers indeholder syv ord. Andet vers består af $2 \times 7 = 14$ ord. Nøgleord som 'Gud', 'jorden', 'himlen/hvælvingen', 'det skete' og 'Gud så, at det var godt' forekommer i den

gælder en proces). I lyset af denne symbolik er den bevidste brug af syvtallet i skabelsesberetningen altså med til at beskrive skabelsen som en fuldkommen og fuldendt proces.

Hvis vi fokuserer på syvtallet er der også paralleller til tabernaklet, eftersom tabernaklets indvielse varede i syv dage og kulminerede i en sabbatsfejring. Lignende paralleller finder vi i beretningen om kon-

den syvende måned af året. Salomos tale under indvielsen af templet indeholdt syv bønner. Dertil kommer, at mange af elementerne i Salomos tempel symboliserer elementer i skaberværket. Det gælder fx bronzebækkenet, der i Første Kongebog kapitel 7, vers 23-26 kaldes 'havet'. Søjlerne Jakin 'Gud har etableret' og Boaz 'styrke' repræsenterer 'jordens søjler/grundvold/fundament'; den syvarmede lysestage er en stiliseret form af livets træ; skuebrødene og ornamenteringen symboliserer overfloden. Også her har den jødiske historieskriver Josefus en interessant bemærkning. I sin beskrivelse af templets interiør skriver han, at "røgelsesalteret tilkendegav ved de tretten former for røgelse, som dækkede det, og som var hentet fra havet, fra den beboede og den ubeboede del af jorden, at alt er fra Gud og til Gud."

En sådan forståelse af sammenhængen mellem skaberværket og templet levede videre i den jødiske tradition, også efter at templet blev ødelagt.

hebraiske grundtekst i et antal, som kan deles med syv. Kapitel 2 vers 1-3 refererer til den syvende dag tre gange i tre sætninger, som hver består af syv ord (for at understrege den syvende dags betydning). Syvtallet er i oldtidens Mellemøsten et kvalitativt tal, som symboliserer fuldkommenhed (når det gælder en tilstand) og fuldendthed (når det

struktionen af Salomos tempel. Konstruktionen af templet tog syv år. I Tredje Mosebog kapitel 25, vers 3-7 kaldes det syvende år sabbat, og ligesom skabelsen blev afsluttet med en sabbatsdag, blev konstruktionen af templet altså afsluttet med et sabbatsår. Templet blev indviet under tabernakelfesten, som var en syvdages fest, der faldt i

Hvile

Det er også værd at bemærke, at begrebet 'hvile' eller 'hvilested' forbinder templet

med skabelsen. Hvilen optræder nemlig efter færdiggørelsen af alle 'byggeprojekterne.' Ligesom Gud hvilede på den syvende dag efter skabelsen, fungerede det færdigbyggede tabernakel og tempel som Guds hvilested. Det ser vi i Salme 132, fra vers 7, hvor ordet 'bolig' er en oversættelse af det ord, som ellers bruges om tabernaklet og templet:

"Lad os gå til hans bolig, lad os kaste os ned for hans fodskammel. Herre, bryd op til dit hvilested sammen med din magtfulde ark! [...] For Herren har udvalgt Zion, han har ønsket det som sin bolig [tabernakel/tempel]: Det er mit hvilested til evig tid, her ønsker jeg at bo."

Begrebet "G/guds hvile" anvendes i tekster fra den gamle Orient som et udtryk for, at en krise eller en vigtig opgave er blevet løst, og at alt nu (igen) er, som det skal være. Livet kan med andre ord vende tilbage til sine normale og af G/gud velsignede rutiner. Når Gud hviler på den syvende dag, betyder det, at skaberværket er fuldkomment og fuldendt. Nu behøver det blot at opretholdes!

At hvilen optræder både efter skabelsen af kosmos og efter konstruktionen af tabernaklet/templet viser os samtidig, at templet må forstås som miniaturemodeller af kosmos. Templet og tabernaklet skulle med andre ord vise alle, der brugte helligdommene, et indtryk af skaberværket, som det var, da Gud på den syvende dag kunne ophøre med at arbejde, fordi skabelsen var fuldendt og fuldkommen.

Templerne i Israels nabolande

At jøderne og de gamle israelitter havde en sådan forståelse af tempelsymbolikken er ikke så overraskende, eftersom vi finder samme forståelse i samtidens Egypten og Mesopotamien. I en egyptisk hymne fra Nye Rige (1550-1070 f.Kr.) hedder det fx, at "templets udformning er som himlen med solen." Alle egyptiske templer var orienteret således, at solen fulgte dets kardinalakse i sin daglige rejse over himlen, mens den sekundære akse lå, så den fulgte Nilens løb.

Og ofte var templet placeret på en bakketop for at assistere arkitekturen med at genskabe forholdene på urhøjen, det vil sige det første land, som kom til syne i skabelsen.

Det gælder ikke mindst tempelkomplekset Karnak. Amon-Ras tempel og søjlehal fra Nye Riges tid er således konstrueret, indrettet og dekoreret til at symbolisere skabelsen og til at sikre opretholdelsen af den skabte orden. Muren rundt om tempelkomplekset former sig som en bølge rundt om tempel-

rede mennesket som guds billede i sit kosmiske tempel (skaberværket).

Templet i den kristne tradition

At denne forståelse af sammenhængen mellem skaberværket og tabernaklet/templet ikke har været fremtrædende i den kristne tradition hænger sammen med, at Jesus – især i Johannesevangeliet – betegner sig selv som opfyldelsen af alt, som tabernaklet og templet symboliserede. "Riv dette

**Templet og tabernaklet skulle vise alle,
der brugte helligdommene, et indtryk af
skaberværket, som det var, da Gud på den syvende
dag kunne ophøre med at arbejde,
fordi skabelsen var fuldendt og fuldkommen.**

komplekset og symboliserer, hvordan urhøjen (tempelkomplekset) steg op af urhavet Nun (området uden for tempelkomplekset). Processionsvejen, der leder ind til til *sanc-tum* 'det helligste,' skråner let opad for at symbolisere urhøjen og leder op til en række pyloner (tårne), som er placeret i retningen øst-vest for at symbolisere solgudens daglige rejse over himmelen. Portene mellem pylonerne leder ind til en række åbne pladser efterfulgt af en stor hal med 134 massive og 10-12 meter høje søjler arrangeret i 16 rækker. Søjlerne er udformet som stiliserede palmetræer, lotusblomster og papyrusplanter og symboliserer den frugtbare urhøj. Loftet, der symboliserer himlen, er dekoreret med stjerner og beskyttende guder i form af flyvende fugle.

Forståelsen af templerne som miniaturemodeller af skaberværket som G/guds kosmiske tempel finder vi overalt i oldtidens Mellemøsten og altså også i det gamle Israel. To af de markante *forskelle* mellem symbolikken i oldtidens templer og de oldisraelitiske templer er, at der i Israel kun er én Skabergud, og at det ikke giver mening at udstyre tabernaklet og templet med et udsårne guds billeder, eftersom Gud place-

tempel ned, og jeg vil rejse det igen på tre dage," sagde Jesus ifølge Johannes. Og samme Johannes bemærker så, at "det tempel, han talte om, var hans legeme" (Johanne-sevangeliet kapitel 2, vers 19-21). Det er derfor med god grund, at de oldkirkelige fortolkere har en *åndelig* forståelse af templet i Jerusalem.

Det ændrer imidlertid intet ved, at den forståelse af tempelsymbolikken, som levede og overlevede i den jødiske tradition, også er bibelsk. Og at Jesus også er det, som tabernaklet og templet i virkeligheden pegede frem imod. Jesus Kristus er med andre ord den fuldkomne miniaturemodel af skaberværket. Med sine helbredelser og naturundere giver han os et glimt af verden, som Gud oprindeligt skabte den. Uden sygdom og mangel på ressourcer. Og som Guds "væsens udtrykte billede" viser han os, hvad menneskets gudbilledlighed oprindeligt betød. Ved at se på Ham forstår vi, hvad det vil sige, at Gud i begyndelsen skabte himmelen og jorden fuldkomment, og hvordan Gud har lovet en dag at nyskabe himmelen og jorden, så kosmos igen bliver, hvad Gud oprindeligt skabte det til at være. ●